Poštnina plačana v gotovini. LETO VI. LJUBLJANA, 9. JUNIJA 1928. ŠTEV. 22.

NAROČNINA ZA JUGOSLAVIJO ČETRTLETNO DIN 15 CELOLETNO DIN 60/ZA INOZEMSTVO JE DODATI POŠTNINO/OGLASI PO CENIKU/POSAMEZNA ŠTEVILKA PO DIN 1

RAČUN POŠT. HRANILNICE 13.188

ORJUNA

VREDNIŠTVO IN UPRAVA V UČITELJSKI TISKARNI/ROKOPISI SE NE VRAČAJO/ANONIMNI DOPISI SE NE PRIOBČUJEJO/POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

TELEFON ŠTEV. 2906

Vsem članom Orjune!

S seje centralnega odbora, ki se je vršila 3. t. m. v Ljubljani sporoča Orjuna svojemu prečiščenemu članstvu, da je za bodoče delo s sprejetjem novega štatuta postavila nov temelj. Od svojega članstva pričakuje, da z novim poletom in Orjunaško zavednostjo poprime za delo, da pripomore svojemu vodstvu ustvariti Orjunaške ideale.

V dobi gnilobe političnih strank, ki niso sposobne čuvati v tako težkih razmerah interesov države, mora ostati Orjuna kot čista in nestrankarska Organizacija, kot močna opora Jugoslovenske nacije.

Na delo! Za Orjuno! Za Jugoslavijo!

Ljubljana, 3. junija 1928.

Centralni odbor Orjune.

Na prvi seji centralnega odbora Orjune, ki se je vršila 3. junija v Ljubljani so predstavniki Orjune najodločneje odklonili Nettunske konvencije in soglasno sklenili, da bo Orjuna z vsemi silami delala na to, da se onemogočijo vsi slični atentati na našo narodno imovino in suverenitето.

Tišina po vihri . . . !

Nerazumljivi zagovorniki nettunskih konvencij še vedno niso umolknili. Gostobesedno in s skrajnim zavijanjem branijo dan za dnevom svoje čudno in fatalno stališče in se v srcu dobro zavedajo, da so šli predaleč in se morajo umikati, ker ne vidijo pred sabo nič več trdne opore. Oni, na katere so se zanašali, so jim postali nezvesti in jih pustili na cedilu, sami se pa čutijo preslabotne, da bi nadaljevali boj z odprtim vizirjem in jasno devizo. Kričava hrabrost jim je čez noč splahnela in zdaj se zagovarjajo s plehkimi, nerodnimi besedami, kakor se zagovarja navadno izdajalec, ki so ga prijeli po izvršenem izdajstvu.

Ogorčeni protest, ki je divjal prejšnji teden po vsej naši državi, je umolknil in se polegel. Naši vlastodržci niso mogli mirno iti mimo tega viharja ljudske volje, dasi so ga poizkušali zatreti celo z oboroženo silo kakor ob času obsednega stanja. Ljudstvo jim je pokazalo svoje prepričanje in mnenje in pameten človek bi mislil, da se bodo vlastodržci po naravnem in človeškem zakonu oprijeli ljudske volje in se je poslužili kot edinega in koristnega orožja napram perfidnemu posedu, ki hoče z našo pomočjo udreti na našo posest. Ljudska trdna volja bi bila skala, ob kateri bi se bila fašistovska nesramnost in prepotentnost razbila sama ob sebi in bi se ne upala nikoli več dvigniti. A vlastodržci so se potegnili za kulise, a še od tam iztegajo roko, da potegnejo k sebi presrčnega prijatelja in zaveznika, ki je podavil naš narod ob Trstu, Gorici in Pulju. Prižemajo ga za kulisami na junaško srce, a na prosceniju plaka narod solze besa, jada, jeze, sramote . . .

Čudom se čudijo narodi okrog nas, kakor da smo deca, ki je padla v kremplje strašnega strašila, ki je na sredi votel, a ga krog krajev ni prav nič. Narodi pa ne vedo, kje je pri nas resnica in kakšna je naša resnica. Pomilujejo nas in menijo, da smo prezgodaj zašli v svobodo, ker smo še nebogljeni in še nismo dovršili visoke šole, kjer se dobi svedočba za svobodno in nacionalno državno življenje. Ti narodi mislijo prav in se motijo samo v osebah — narod je zrel, nezreli so samo njegovi politični voditelji, samozvanci, vlastohlepci, ki drkajo po eni in isti lestvi danes gor, jutri dol, menjavajo se od jutra do večera, a kadarkoli pogledaš na pisano lestvo, vidiš vedno in vedno iste postave — neokretne, nerazsodne, nedovzetne za življenje, ki vrši daleč spodaj pod megleno lestvo.

Narodi okrog nas nas odkrito pomilujejo, da sta nam dala hudir in Bog takega soseda, ki nam ne bo dal nikoli miru in nas bo ščipal do sodnjega dne. Da imamo druge voditelje, bi se otresli energično, kot so se Avstrijci, in bi imeli mir. A naši voditelji nimajo tiste energije, ki bi jo morali imeti na mestu, ki ga svojevoljno zavzemajo, a bridko je za narod, če ga sodi in obsoja tujina po glavi. Narod se je še vsak čas možato potegnil za svojo čast in svojo pravico, a voditelji so vedno oklevali in so omahnili in izdali čast svojega ljudstva v potuho fašistov, ki jim raste greben vedno bolj in čakajo samo še prilike, da dovršijo zadnjo nesramnost — da z nami napravijo isto, kot so z Albanijo.

Ves svet je s simpatijami spremljal naš odpor proti fašistovskim pretenzijam. Še celo Anglija, ona stara italijanska simpatizerka in neizprosljiva naša nasprotnica, se je postavila na našo stran. Nemci so premagali stoletno mržnjo do nas in so stopili k nam; nemška omladina, nekdanja naša najhujša, najzagrizenejša sovražnica, nam je pošiljala iskrene besede in nas solidarno vzpodbujala — ves svet nam je stal ob rami, samo naši voditelji so zarjoveli na nas in nas kakor puntarje in razbojnike preganjali po ulicah z nasajenimi bajoneti. Vpili so v svet, da ne manifestiramo proti njim in njihovim konvencijam, ampak samo proti nedolžnim zadrskim izgredom. No, svet je videl na javnih trgih nettunske konvencije v plamenu in se je čudil modrim glavam.

Nastopilo je premirje in bog ve kaj se snuje zdaj za beograjskimi kulisami. Narod je sicer miren, a je buden, ker ne zaupa več svojim usiljenim voditeljem. Sam si hoče dobiti zadoščenja za otročje postopanje beograjske vlade napram Rimu; sam hoče oprati sramoto, da nas Mussolini pred forumom vsega sveta zmerja kot otroke in nam pridiga kakor star pridigar nebogljenim, od lastne neumnosti in nerazsodnosti zapeljanim otrokom. Na kateri strani se nahajata megalomanija in politični infantilizem, ve ves svet in zato nam ni treba, da se zagovarjamo ali pa odgovarjamo napihovanju zaveznikov onkraj domene snežniškega kneza.

Neizprosni nacionalizem je danes na mestu kakor še nikoli, ker je v nevarnosti naša nacionalna čast. Svet gleda danes v pričakovanju na nas, če bomo znali v veliki preizkušnji rešiti svojo čast. Gorje pa nam, če omahnemo, kot so omahnili naši voditelji v nepravem času! Zaigrali bomo simpatijo vsega sveta in sodili nas bodo po istem pravcu in po isti meri, kot sodijo Albanijo in črno Tripolitanijo.

KRZNA

Bela krzna nimajo za okras sobe nobene vrednosti, če zares niso čisto bele barve.

Taka krzna čistite lahko zmeraj z „RADIONOM“ brez velikega truda.

Napravite raztopino „RADIONA“ v mrzli vodi in krtačite s to raztopino krzno v ravnih potezah

Nato morate s čisto vodo dobro izprati, da izgine „RADION“ in nesnaga.

Potem posušite krzno v blagi toplini, a nato ga okrtačite, pa bo kot novo in belo kot sneg.

Konkurz Slavenske banke.

Da se ta mučna afera nekoliko razčisti, smo primorani nasloviti nekoliko vprašanj direktno na gospoda glavarja upniškega odbora Slavenske banke, dr. Romana Ravnihara in seveda pričakujemo, da bomo dobili na ta vprašanja, ki so stavljena sine ira et studio, nagel in točen odgovor.

Prvič: Še v aprilu 1928 ste naslovili na zastopnika znatnega števila majhnih upnikov Slavenske banke pismo, s katerim ste prevzeli obvezo, da boste tega zastopnika stalno obveščali o poteku glede skupne prodaje aktiv in mase Slavenske banke. Razlogi, ki so Vas dovedli do te pismene izjave, so znani, vendar bomo govorili o njih pozneje.

Kako soglaša s to Vašo pismeno obvezo dejstvo, da h konferenci, ki se je vršila 21. maja 1928 pri ministrstvu za trgovino in industrijo v Beogradu, niso bili pripuščeni delegati upnikov, med njimi tudi oni delegat, na katerega ste naslovili svojo obvezo? Na tem sestanku se je obravnavalo baš vprašanje skupne prodaje aktiv iz konkurzne mase! Ali je res, da ste se Vi sami protivili pripustitvi teh delegatov h konferenci z utemeljitvijo, da soglaša z delom in stališčem upniškega odbora 95% vseh upnikov? Ali je res član upniškega odbora, čegar glavar ste Vi, interveniral pri ministrih dr. Spahu in dr. Korošču in izposloval, da ti delegati niso bili pripuščeni?

Drugič: V aprilu 1927 ste cenili aktiva Slavenske banke tako visoko, da ste pismeno izjavljali, da bodo dobili mali upniki 100%, vsi drugi upniki pa 70% svojih terjatev. V marcu 1928 pa ste pismeno izjavili, da upniki ne morejo pričakovati več kot 20—25% svojih terjatev. Prosimo Vas, da nam pojasnite to kolosalno razliko. To pojasnilo je tembolj potrebno, ker ste oddali svoje prvo zagotovilo v času, ko ste zbirali podpise za pooblastila, drugo zagotovilo pa v času svojih skoraj vsakdanjih sestankov z raznimi člani upravnega sveta Slavenske banke.

Tretjič: Ali se boste kmalu odločili povedati, komu sta bila namenjena 2 milijona dinarjev provizije pri nameravani prodaji bančne palače v Zagrebu? Ali je res, da ste že poleti 1927 propagirali ta način prodaje bančne palače? Če je to res, zakaj ste to storili in pod katerimi pogoji? Ali vzdržujete trditve, ki jo je podal drugi član upniškega odbora pri sestanku od 11. maja 1928, da je bila provizija sicer določena z zneskom 2 milijona dinarjev, da pa ne bi participiral na proviziji noben član upniškega odbora?

Da Vam damo čas za tehten premislek odgovora, ki ga boste na ta vprašanja sigurno dali, Vam za danes ne stavimo drugih vprašanj. Storili bomo to v prihodnji številki.

Nesreča Jugoslavije je to, da je ostalo v njej po desetih letih vse pri starem in da narod posluša samo one, ki govore to, kar je prijetno ušesom mas. Izkušnje pa pričajo, da je vedno napak to, kar vsi radi čujejo.

*

S slavnostnimi govori, deklamatoričnimi prireditvami, shodi in manifestacijami se gladnih ne nasiti in žejnih ne napoji!

LISTEK.

Zapiski.

(Dnevnik jugoslovenskega vojnega ujetnika.)

Pisal Janko Kos.

(Dalje.)

Castellana, 28./V. 1927.

Že peti dan v postelji. Stara rana na nogi je začela boleti, noga otekla, da ne morem hoditi. Lep spomin na prokleto Avstrijo!

Italijani napredovali na črti Kostanjevica — morje. Skupno ujetnikov od 14. t. m. do danes 23.000. Na poti v Trst naj jim bode sreča mila, naj dospejo tja čim preje mogoče. Vesti, da Avstrijci Trst izpraznujejo.

Prejeli te dni knjige iz Pariza od »Jugoslovanskega odbora« in dve karti »Jugoslovanske zemlje«. Malo prevelike so italijanske želje po naših krajih, posebno v Istri in v Dalmaciji. In v Kranjsko gredo njihove želje preko Idrije. Se bodo morali zadovoljiti z malo manjšim delom! Rusija se brzo pripravlja na ofenzivo.

Danes pisal »Jugoslovanskemu odboru« v Pariz. (16 rue Richellieu).

Castellana, 29./V. 17.

Domovina, zemlja naša, ti naša Jugoslavija — mislim nate, ko te še gazi sovrag, ko še trpiš. A ne plakaš pod težkimi udarci, ker znaš, da so ti sojeni boljši dnevi, dnevi svobode. V svobodi boš redila sinove, ki te bodo vredni, ki te bodo negovali, ki ti bodo ustvarili lepo bodočnost...

Vstani, vstani, pridi svoboda, težko in željno pričakovana!

Castellana, 31./V. 17.

Že en teden v postelji — noga ni bolja ne slabša!

Na bojiščih mir. Radi zadnje, vsaj nekoliko srečno uspele ofenzive raste italijanska megalomanija. Vedno večje so njihove zahteve po slovanskih zemljah.

»Morning Post« piše o Jugoslovanih in Jugoslaviji. »Morning Post« piše o Jugoslovanskih zemljah. Seveda proti — in italijanske novine odobravajo. Strašen kaos je vse to — ne more se imeti v vse to jasnega pogleda.

Castellana, 4./VI. 1927.

Da bi vsaj mogel hoditi! Dan za dnem v postelji, da me že vse boli. Nekoliko gre vendar na bolje, dasi še vedno čutim v nogi bolečine.

Ne vem, ali na našo prošnjo, ali so si pa Italijani sami izmislili, te dni je prišlo vprašanje, koliko Slovanov je v tem ujetniškem taboru. Morda nam bo le sreča toliko naklonjena, da pridemo stran od Altajcev, Švabov in Židov.

Castellana, 7. jun. 1917.

Prišla je tretja njena kartica — — kako sem se je veselil, kako sem hrepenel po teh vrsticah, po besedah polnih ljubavi; za to hrepenenje, za to težko in nemirno priakovanje sem dobil klofuto! Hladne besede, brez vsakega upanja, pač pa polne obupa mi je vrgla v obraz — a kaj naj storim jaz? Pomagati ji ne morem, ker ne morem biti pri njej, a ne obupavam, četudi me obdaja življenje polno neprilik in pomanjkanja — imam še vero v življenje, imam upanje, imam ljubav — zato nočem da obupam. Ne veš, Anica, da te ljubim — da ljubim Tebe in domovino svojo!

Castellana, 9. jun. 1917.

Medtem ko je stanje v Rusiji zame in za marsikoga polno ugank, se dela in pripravlja na zapadni fronti. Angleži so dosegli lepe uspehe. Natančnih poročil še ni! Da se le situacija v Rusiji razbistri in srečno reši, potem bo vse dobro, potem smo rešeni tudi mi Jugosloveni.

Bilo bi zlo, bila bi strašna krivica, ako bi nas še dalje pustili pod avstrijskim jarmom!

Castellana, 11. jun. 1917.

Novice iz Rusije niso baš razveseljive. Poroča se, da so na potu v Petrograd avstrijski častniki, da se posvetujejo o miru. Začelo se je delati tudi proti Kerenskemu. Odbor delavcev in vojakov je proti ruski ofenzivi.

To je strašna zmešnjava, kaos takšen, da se ne more vedeti, kaj bo nastalo iz njega. Dejanskega položaja se sicer ne ve, ali vendar kaže vse, da je slabo, zelo slabo. Li res hočejo tisti, ki so se rešili jarma, priti zopet nazaj pod isti jarem ali pa pod drugi?! V Avstriji se trdno računa s tem, da bo sklenjen z Rusijo mir do 15. junija. To je sicer malo prebrzonogo upanje — ali vseeno! Dvojno vprašanje je: na kakšen način misli Rusija skleniti in kaj misli storiti v tem slučaju ententa? Posledice? Meni se zdi, da bi bile posledice za Rusijo grozne — da je potem izgubljena, ker za njenim hrbtom stoji Japonska, saj gotovo niso prazne vesti, da bi jo v slučaju nezvestobe napadla! Nad nami Slovani leži prokletstvo, sami si kopljemo svoj grob, grob svoji svobodi!

Na belgijski fronti so imeli Angleži lepe uspehe — do sedaj 15.000 ujetnikov. Strašen je moral biti učinek eksplozije min na 10 km dolgi fronti. Delo enega leta in prebitje fronte, ki je obstojala skoraj tri leta. Da bi šlo tam naprej.

Castellana, 19. jun. 1917.

Na Grškem se je v tem času doigrala komedija — ali se je pa šele začela igrati. Kralj Konštantin, prijatelj Germanov, se je odrekel prestolu na pritisk entente. Vlado je prevzel njegov drugi sin Aleksander. Bode li šla Grška zdaj tudi v vojno z entento ali ne, je še nejasno. V Rusiji še vedno ni vse v redu in še dolgo ne bo — ako se slednjič le ne

Narodni boji štajerskih Slovencev pred vojno.

(Konec.)

V 80. letih so živeli Slovenci in Nemci v patrijarhaličnem razmerju. Kake posebno narodne zavesti ni bilo. Po ogromni večini je bil Št. Ilj slovenski. Začel je narodni boj neki priseljenec Egon pl. Pistor po imenu. Začel je agitirati za nemštvo, si pripravljal tla, da bi postal župan ter l. 1889. po posredovanju šulferajna postavil nemško šolo. Od tega časa se je začel hud narodni boj v Št. Ilju. Že dalj časa je ponemčevala del županije (od l. 1886.) nemška šulferajnska šola v Sladkem vrhu. L. 1896. je prišla štiljska občina v nemške roke. Županoval je zloglasni Pistor, ki se je vedno in vedno vmešaval tudi v cerkvene razmere in zahteval več nemških pridig. Slovenci so se pa dobro držali. Vse druge občine so ostale v narodnih rokah. L. 1897. so hoteli Nemci tudi slov. nemško šolo spojiti s šulferajnsko in šolstvo v Št. Ilju čisto ponemčiti. Prišlo je do ljudskega glasovanja, in ogromna večina se je odločila za slov. šolo. Ponemčevanje pa ni tako hitro napredovalo, kot so si želeli nemški krogi. Nemška šola je imela malo otrok in ni veliko vplivala na ponemčevanje. Že v 90. letih so začeli Nemci od Slovencev kupovati posestva. Te Nemce so naseljevali deloma iz rajha, deloma iz Nem. Avstrije. Pa ti so se jim velikokrat izneverili, niso razumeli narodnih bojev, niso hoteli nasprotovati domačinom in z njimi živeti v sovraštvu. Domači slovenski duhovniki so tudi imel večji vpliv nad njimi, ker so sami bili katoličani. Tako se je zgodilo. da je štiljska občina prišla zopet v slovenske roke. To je südmarkovce silno razjarilo in vrgli so se z vso besnostjo na Št. Ilj. Grozovito strast, ponemčiti Št. Ilj, je kazal osobito neki Fraiss. On je največ delal za ponemčevanje Št. Ilja in si je stavil kot življensko nalogo, uničiti slovenski narodni življ. Nemci so začeli sistematično nakupovati slovenska, pa tudi nemška posestva in naseljevati skoraj izključno protestantske Švabe iz Virtenberškega. Zakaj so prodajali domačini svoje domove? Že prej sem omenil vzroke: zanemarjena in zadolžena so bila njih posestva deloma vsled prejšnjih slabih letin. Südmarkovci so delali z zvijačo in z velikanskim terorjem. Mariborska »Straža« je poročala, da so 21. julija 1910. priseljeni Nemci v Št. Ilju nad slov. domačini-sosedi kričali: »Posest ali smrt!« Silili so naše, da so jim prodali posestvo. Če ga jim niso hoteli prodati, so bili brutalni. Slovenci si niso bili življenja varni. Posestva so preplačevali, jih kupovali, jih vpijanili itd. Südmarka je dala za oral 800—2400 K. V l. 1907. je kupila samo v Št. Ilju 200 oralov, v l. 1908. 600 oralov. Od posestnika Brusa so kupili nekdanje Repnikovo posestvo za 43.000 K; dali so mu 6000 K dobička in še povrh ves inventar. Ko je začel enkrat kamen teči, ga ni bilo več mogoče ustaviti. Pri tem so delali propagando za luteranstvo po geslu: »Deutsch sein heisst lutherisch sein.« Nihče ni dobil posestva ali kake ugodnosti, če ni bil protestant. Delali so za odpad od vere, delali na to, da so ljudje sklepali mešane zakone itd. V Št. Ilju so se borili Slovenci takrat za vsak košček zemlje, takorekoč za vsako dušo. Südmark je kupila v Št. Ilju njivo, in na to njivo se je vpisalo nad 15 posestnikov-volilcev. Iz vse Nem. Avstrije smo imeli volilce. Wastain, Wellenhof, Derschatta itd. so imeli pri nas volilno pravico v 3. razredu. Imeli so celo vrsto nemških častnih občanov, ki so volili v 3. razredu. Nadalje je Südmarka naseljevala v Št. Ilju bogate penzijoniste, ki so večinoma volili v 1. razredu, da bi dobili občino v roke. Dr. Pfandler je izjavil v »Statistische Monatsschrift« l. 1906., da nameravajo Nemci spojiti nemško jezikovno ozemlje na Štaj. z mariborskim nemškim otokom, in to ob južni železnici od Spielfelda do Drave. Št Ilj jim dela največje težave, a kmalu bo šlo, od Mure do Drave bo črnorumen pas kmalu gotov.

Ker so bili pri Südmarki tudi nemški katoličani in so to društvo podpirali, je v letih 1909. do 1910, razkril v nemških listih protestantsko propagando Südmarke štiljski župnik Vračko. Pisal je, da Südmarka toliko ne germanizira, ampak da protestantizira. Vprašal je javno nemške katoličane, kako morejo podpirati tako društvo, kako se vjema to z njihovo vestjo. In res, katoličani so se večinoma ločili od Südmarke. Radi teh odkritij od Südmarke je vodstvo tožilo list »Linzer Volksblatt«. Südmarka se je čutila v 2 točkah užaljeno. Članki Linzer Volsbl. so dolžili Südmarko: 1. da protestantizira in 2. da strašno razsipava denar. Prišlo je do porotne razprave. Malo dni pred obravnavo je bil v Št. Ilju tajnik gornjeavstr. katol. političnega društva. Na licu mesta se je prepričal o nečednem delovanju Südmarke. statistično se mu je dokazalo, kako Südmarka razsipava denar in kako dela za luteranstvo. S tem materijalom je prišel zastopnik »L. Vbl.« pred poroto.

Še pred začetkom obravnave je odstopil zastopnik Südmarke od tožbe. Ta proces je vzbudil v avstrijski javnosti veliko senzacijo. Statistični materijal o delovanju Südmarke so priobčili takrat skoraj vsi večji nemški avstrijski listi. Posledica je bila, da so zavedni katoličani večinoma odstopili od Südmarke in ustanovili svoje društvo »Ostmark«. L. 1911. je bil občni zbor Südm. v Celju. Najhujša propagatorja protestantizma, Fraiss in Ugo sta zletela iz odbora. Sklenilo se je tudi, da se za nekaj časa ustavi vsaj v večji meri naseljevalno delo v Št. Ilju. Fraiss pa je ustanovil svoje »Heimstatt« in svojo banko izključno samo za ponemčevanje in poluteranjenje Št. Ilja in njegove okolice.

Prišla pa je vojna in most do Trsta, ki so ga gradili Nemci z občudovanja vredno vnemo, ki bi zaslužila lepše cilje, se je z velikanskim hruščem porušil. Sam Bog nam je pomagal, sami bi si ne bili mogli. Bog je podrl babilonski stolp ošabnih Nemcev. Hoteli so še na mirovni konferenci v Parizu dobiti mariborsko okolico nazaj. Pa naši so pokazali na narodopisnem zemljevidu, da je mariborska okolica osobito proti severu, proti Št. Ilju vsa slovenska. Nekaj dni pred odločitvijo, ali bo Št. Ilj ostal jugoslovanski ali ne, je še bil v Št. Ilju takratni zastopnik antante v Mariboru, dr. Reveredy. Razkrili so mu v živih barvah peklenske nakane naših nasprotnikov in mučeniško trpljenje naroda, kateremu so Nemci rezali meso s telesa. Rekel je samozavestno pri odhodu: »Št. Ilj ne bo nikdar nemški!« Drugi dan se je odpeljal poročat v Pariz.

Kaj pa sedaj? Št. Ilj ima svoj dom. Dom pa le je. Nikdar si ne želimo nazaj pod nemško gospodstvo. Boljše je, živ pokopan biti pod črno zemljo kot pod solncem sužni dnevi. Luther je rekel: »Unsere deutsche Nation ist eine wilde und barbarische Nation, halb Teufel halb Mensch.« To velja v polni meri za pobesnele predvojne ponemčevalce in mučitelje našega naroda na Spod. Štajerskem. Nemec pa še vedno upa. V tem je občudovanja vreden. Pred kratkim so izdelali Nemci večjo propagandno knjigo »Südmark«. Silno se jim sline cedijo po lepi Štajerski. Pišejo: »Eines bleibt uns noch, das Hoffen.«

In navzlic vsem tem žalostnim spominom je naš narod nedosegljiv v svoji velikodušnosti. Ni nobena tajnost, da naš narod ne goji nikakega sovraštva do pravih Nemcev. Toda nikdar in nikoli ne bode naš narod dopustil, da bi v zadnjem času zboljšane odnošaje med obema narodoma motili elementi, ki so bili v sramoto velikemu nemškemu narodu, nam pa povzročali brezmejno gorja in trpljenja in v katerih imenu se oglaša D. Morocutti.

In oglaša se baš iz tistega Št. Ilja, kjer je bil center naših narodnostnih bojev in kjer si je on, odpadli list slovenskega drevesa, ustvaril sredi med slovenskimi kmeti po prevratu udoben dom. Zato se naj tudi on dobro zaveda, da je vsaka gruda zemlje, po kateri hodi, od pamtiveka slovenska in da bo Nemec na tej zemlji, deležen zmiraj slovenske gostoljubnosti, nikdar pa ne bo gospodoval po načinu ljudi, v katerih imenu se oglaša.

DREJČE VERBIČ:

Panevropa.

Najsi je poslednji čas panevropsko gibanje nekoliko zaostalo, vendar vzbuja še vedno mnogo interesantnih debat in razgovorov v politični javnosti. Tako je priredil »Geopolitični seminar berlinske Visoke politične šole« pred nedavnim niz predavanj o panevropskem problemu s sodelovanjem najvplivnejših nemških politikov, ki so pokazala prav jasno zaenkratno neizvedljivost te ideje.

Pri nas je o »Panevropi« doslej največ pisal Andrej Gaberšek v bivšem »Narodnem denvniku« in seznanil našo javnost s tem vprašanjem. Ker pa je zastopal v tozadevnih člankih kot prepričan panevropist »Panevropsko« stališče, ni napak, če čuje naša javnost, ki živi itak v domnevi, da je panevropejstvo nekak specifično nemški pojav, tudi drugo plat zvona.

Nastanek Panevropske ideje.

Po izjavi **Coudenhove-Calergija,** duševnega očeta in glavnega pobornika te ideje je »Panevropejski pokret« porojen kot protest proti balkanizaciji Evrope, kjer so se po vojni medsebojne borbe izzvane radi nacionalnih vprašanj in postanka novih držav še povečale. Vse te države so se obdale z visokimi carinskimi zidovi v stremljenju — se kar najbolj osamosvojiti na gospodarskem polju in ustvariti samostojno industrijo. Ta ozkosrčna carinska politika duši gospodarstvo Evrope in jo je treba na kak način urediti, kakor je uredila Nemčija leta 1860. enotno nemško carino.

Ureditev bi se naj provedla na bazi ustanovitve »Panevrope«, katere cilje propagira »Panevropska liga« pod vodstvom osebno nadvse simpatičnega grofa Coudenhowe-Calergija z res dobro urejevano revijo »Panevropa«.

Panevropski pokret je zbudil posebno mnogo pozornosti po veliki manifestaciji Panevropejcev na Dunaju leta 1926. in postal rečenica, o kateri se mnogo govori in piše.

Ali je Panevropa sploh mogoča? Iz množice raznih predlogov in načrtov je moči razvideti veliko nejasnost, ki še leži nad končno razrešitvijo tega problema. V glavnem pa jih moremo deliti v dve kardinalni skupini. Prvi pripadajo oni, ki hočejo poklicati Panevropo k življenju potom gospodarstva, drugi pa s pomočjo politike. Coudenhowe je bolj pristaš prve linije in hoče kot prvo etapo k bodoči politični Panevropi izvesti **»Panevropsko carinsko zvezo«** Po ustanovitvi te je potreba pristopiti k političnemu delu za osnovanje novega stvora, pri katerem je potreba **v prvi vrsti zadovoljiti Francijo, dočim bo Nemčija že potolažena z gospodarskimi, zanjo nadvse ugodnimi konsekvencami.** Francija mora biti v novi formi Panevrope povsem sigurna za bodoče in za ohranitev status quoa spojenega po krvavi svetovni moriji.

Enako si še niso Panevropejci na jasnem radi bodočih meja Panevrope. Po smislu same besede bi človek sklepal, da spadajo v Panevropo vse evropske zemlje. Panevropejci pa so si v tem oziru edini, da temu ni tako in da morata biti izobčeni iz bodoče panevropske zajednice tako Anglija, kakor Rusija. Prva zbog imperijsko kolonijalnega in neevropskega značaja. Druga pa kot konsekvenca pravega predpogoja za sprejem v Panevropo: **»Panevropa je suma evropskih držav, ki so urejene po kapitalističnih demokratskih principih!«** V Panevropsko zajednico pa spadajo kolonije Francije, kakor Holandije.

Kakor smo že omenili, ne spada Anglija k Panevropi radi svojega imperijsko kolonijalnega, na obvladanju Oceanov slonečega značaja, ki bi pomenjal za Panevropo enako destruktiven element, kakor zboljševizirana polazijska Rusija.

Priključenje francoskih in holandskih kolonij k panevropskemu državnemu sklepu izvajajo Panevropejci iz nepremagljive tendence posebno prve — prikleniti svoje kolonije kar najbolj nase in ustvariti nekako evropsko-afriško veledržavo. Da dobivajo s tem panevropske črte programa, kaj groteskne linije je čisto notorično, ako si mislimo črnce okoli Čadskega jezera, Malajce z Madagaskarja in indokinške Anamite kot sestavne dele Panevropske zajednice.

Ali je sploh mogoča Panevropa brez Anglije in Rusije? Nemogoča, kakor je dosledno temeljnim principom Panevropejcev nemogoče njeno prisostvovanje v panevropski zajednici. Logična dedukcija tega je, da je potem **tudi Panevropa zaenkrat nemogoča** in delo zanjo vse preje kakor posebno dobro naložen trud.

Anglija ima dvojno lice. Z enim gleda in živi za svoj prestiž in hegemonijo na Oceanih, z drugim pa zre in se izživlja v evropski kontinentalni politiki, ki ima v Locarnskem paktu še posebno zvezdo nepremičnico, s katero mora računati pri vseh svojih političnih kurzih in ki jo veže nemalo volens, nolens na kontinentalne prilike. Anglija ima v Evropi neprecenljivo gospodarsko klientelo, katere kupčije zmožnost zahteva, da vlada v Evropi mir, ki je predpogoj vsake dobre in reelne stalne trgovine. **Anglija se ne more in tudi ne sme odreči Evrope.** Za Anglijo je Panevropa stvor s **protiangleško špico in tendenco kontinentalnih politikov,** kot poznanega urednika »Vossische Zeitung«, poslanca Georga Bernhardta. Grof Coudenhowe protiangleško tendenco sicer odločno zanikuje, kot imputacijo nervoznih angleških diplomatov, ali vendar ostane eno, **da je Panevropa v bistvu zbor Evrope brez Anglije, proti Angliji!**

Velika Britanija pa se ne boji samo Panevrope zavoljo protiangleških kontinentalnih tendenc, nego tudi radi posledic na **»Greater Britains glory«** pri dominionih, ki so danes v prvi vrsti z Britanijo, ker kot taka pripada evropski civilizaciji, katere se uče od nje in do katere imajo vse večje globoko spoštovanje, kakor pred dalekosežnimi štiridesetdvacolskimi topovi super drenouthov imperijuma, o katerih vedo, da so se jim že našli mojstri pri Coronellu in Shagecalnu, ne oziraje se še na danes gotovo angleški mornarici enakovredni ameriški. S panevropsko anathemo bi Anglija izgubila ta nimbus in znatno padla v očeh dominionov.

Na drugi strani pa je spričo razmerja Velike Britanije napram dominijonom in kolonijam povsem jasno, da bi moral vstopiti v Panevropo ves silni kompleks Imperija, kar bi dalo že itak groteskni sliki Panevrope naravnost karikaturno lice. Poleg tega bi vezal Anglijo vstop v Panevropo še vse bolj na kontinent, kakor je že sedaj z Locarnom, kar bi ji zopet povzročilo nemale težave pri dominijoncih, ki se že sedaj puntajo radi Locarna, katerega smatrajo za čisto specielno evropsko interno zadevo, s katero ne marajo imeti poslov.

Enako je z matuško Rusijo, ki ne mara pod sedanjimi vlastodržci sodelovati celo v Zvezi narodov in ki gleda že danes v snovanju Panevrope — nekako vseevropsko kapita-

---

posreči Nemcem izvabiti Rusijo, da sklene mir.

Danes kartico sestri Minki:

Draga sestra! Prejel do sedaj vsega skupaj od doma tri kartice. Očetov naslov je bil na karticah od cenzure prečrtan, zato ne morem pisati očetu. Piši večkrat; bolje je pisati kartice kakor pisma, pridejo bolj gotovo in preje. En mesec sem tu ležal, rana na nogi me je zopet bolela, zdaj je spet dobro. Piši pogosto. Srčne pozdrave vsem skupaj Tvoj brat Janko.

Pismo gdč. Ivi:

Cenjena gospodična! Zdaj nekako bolj redno prihajajo Vaše kartice, prejel sem štev. 11. in 12. Iskrena hvala.

»Hrepeneča srca, odtrgana od domovine.« To smo mi! Bolje nas niste mogli označiti. — Tu je ostala mladost, tam so ostala brezskrbna leta, na ono grudo ljubljeno se vežejo vsi spomini in s temi spomini je vezana ljubav do nje, do domovine! In bili kjerkoli, spomini ostanejo v duši, ostane ljubav. In ker jo ljubim, mi je vse ležeče na njeni usodi, na njeni bodočnosti. Preletim to svojo domovino v mislih od Drave do Save preko Gorjancev tja daleč doli na jug, daleč, daleč... in tedaj vstane v duši želja, molitev...

Ah, ostati zvest samemu sebi, ostati zvest svojemu idealu, idealu svojega življenja, pa četudi se ne uresničí dolga, dolga leta! Zakaj obupati, zakaj odnehati, zakaj dati življenju, da nas stre, dokler je v nas še vsaj malo življenske sile?! Kako je napisal Župančič?

Da bi naša mladina sanjala vedno lepe sanje o domovini, da bi imela vedno velike cilje, potem bi bilo drugače pri nas. In da bi naše matere vzgajale sinove, junake svoje zemlje! Kako malo je takih ,kako malo se jih je naučilo, vcepiti detetu v dušo to najlepšo, najkrasnejšo, najsvetejšo ljubav. A vzgojile so nam toliko odpadnikov, toliko izdajic! Le enega nas niso učili, nas niso napravili zmožne: za žrtve, za trpljenje. In kaj če bi se vprašalo po življenju? Daleč smo še, daleč — desetletja, stoletja so nam kapala strup v dušo, sovraštvo — a niso nam dajala idealov, ciljev, vrednih, da se zanje živi in umre. Le posamezniki so se dvignili, so si sami našli cilj, ideal — vreden življenja in smrti.

Li se še spominjate, gospodična Iva, kaj sem Vam pravil neki večer v mestu ob Dravi, ko smo se poslavljali?

En mesec pokore v postelji je pri kraju, zdaj je že bolje, zopet lahko hodim. Pozdravite mi Adolfa, ko mu pišete. Kdaj pride njegov naslov? Tu vroče, da je že preveč.

Mnogo najlepši pozdravov — Vam udani Janko.

Castellana, 24. jun. 1917.

Narodi v boju dolga krvava leta, še se ne bliža konec, je še daleč. Izgleda vse tako, da bo šele leto 1918. prineslo odločitev, prineslo pogin Nemčije in Avstrije, prineslo rešitev vprašanj, za katere se je vnel ta boj.

Amerika se pripravlja sistematično kolikor samo vemo iz časopisov, a v resnici je to pripravljanje še večje. Med tem uporablja Nemčija vsa sredstva, da izneveri Rusijo ententi in da jo privede do separatnega miru. V zadnjem času slučaj Grimm-Hofmann! Ne straši se ne podlih sredstev, nobenega še tako poniževalnega koraka. A nima sreče, ker izgleda, da se v Rusiji jasni — in da vsi razven nemških agentov uvidevajo potrebo boja do zmage, ako si hočejo ohraniti zadobljeno zmago. — Čakajmo še, pripravljajmo se i mi, da bo naše veselje tem večje!

Došel tudi odgovor na našo prošnjo za premeščenje v drugi tabor. Nepovoljen odgovor! Mi bi že znali storiti potrebne korake, da slednjič le pridemo od tu iz tega madžarsko-židovskega gnezda!

Jaz sam se počutim slabo. Nisem zdrav. In mučijo me misli na njo, ki jo ljubim in ki hoče pozabiti na mene. Hočeš li i ti umoriti te moje sanje! A ne smem kloniti glave, ne smem, upanja v duši dovolj, da živim — in ako bi prišlo najhujše, tudi potem ne bom resigniral!

Castellana, 25. jun. 1917.

Mislim si, kako je, a skoraj si ne upam izreči teh misli! Tako daleč je prišlo, torej sumnje se le uresničijo. Mojo pošto je morala dobiti — a ne piše. Kako da bi ravno njena pošta ne prišla v moje roke? Ko pride vsa druga! Pisal bom še dvakrat — eno pismo in eno karto — a potem dolgo, dolgo ne, ako med tem ne pride ničesar.

Težko, težko je odtrgati se od vsega — a mora iti, naj gre mimo mene tudi to razočaranje, ako že mora biti!

Castellana, 26./VI. 17.

Odkrit zopet nov škandal. V Kristianiji in drugih švedskih pristaniščih so našli eksploziven materijal — pripravljen tam od Nemcev. Nemčija povzročiteljica vsega. Blagor tebi, Wilhelm, in blagor tebi, nemški narod, ko si zašel tako daleč! Zadnji čas, da bo enkrat konec tvojega gospodstva.

L. Mikuš
Mestni trg štev. 15.
TVORNICA DEŽNIKOV.
Zaloga sprehajalnih palic.

Jamči Vam JAKOST IN PRISTNOST Kolinska cikorija!

listično protiboljševiško fronto. **Brez Rusije pa je Panevropa nemogoča!**

Kakor ima angleški morski kit Janusovo glavo, tako jo ima tudi ruski medved. **Z enim licem gleda in živi za Evropo, z drugim meri brezdanje prostranstvo Azije.** Po konstelaciji zunanje političnih prilik prevladuje izmenoma eno, ali drugo. Za boljševizem pretežno azijska.

Kdor pozna rusko zgodovino, ta ve, da se Rusi že stoletja ozirajo na zapad, koje kultura in civilizacija je prodrla preko step in črnozjoma prav do Urala. Ruske ikone si sličijo na prvi pogled vse ena drugi, vekove nazaj. Ako pa jih natančno premotrimo, zamoremo konstatirati, da je tudi na njih moči ugotoviti sledove evropskih umetnostnih struj.

Rusijo izključiti iz Panevrope pomenja toliko, kakor pognati v boj proti Evropi eno sedmino zemeljske površine. Sovjeti so že danes napram Evropi v permanentni opoziciji. Z ustanovitvijo Panevrope bi se diference poostrile gotovo do najvišje točke, od katere je še samo korak do najresnejšega ogroženja svetovnega miru. Rusija bi v tem slučaju stopila na čelu Azijcev, kar bi imelo nedogledne posledice.

Rusija spada geografsko k Evropi in je s svojo lego predistinirana za posredovanje med zapadom in vstajajočo Azijo.

Panevropa ima še eno tendenco — **protiameriško**, najsi je Panevropejci zanikujejo in rajše kažejo na Panamerikanizem, kot šolski primer za izvedbo Panevropejstva. Panevropa pomenja za Uso ogrožanje njenih po svetovni vojni pridobljenih pozicij in ustanovitvi fronte kontinenta proti kontinentu, ki naj bi vrgel iz sedla danes vsegamogočno Ameriko. **To daje Panevropi že tudi imperialističen značaj, ki jo pretvarja iz orodja pacifizma v orožje danes — evangelija narodov — imperializma.**

Tako pomenja Panevropa v dosedanji formi fronto proti angleškemu, ruskemu in amerikanskemu imperiju. Da li je spričo svojih po svetovni vojni nadvse zdecimiranih sil zmožna voditi boj že samo z enim od teh treh nasprotnikov, to je veliko vprašanje.

Zato je propagiranje Panevropejstva izguba dragocenega časa in še posebej brezmiselno za nas Jugoslovene, ki imamo pač mnogo hvaležnejšega dela, kakor se ogrevati za take utopije. Gotovo je, da sili današnji čas h komasaciji ozemelj in držav, ki pa se mora vršiti postopoma in na podlagi naturnega razvoja v smeri komasacije Severne, Zapadne, Centralne in Južne Evrope: Sporazum med Francijo in Nemčijo je prvi korak k temu in na nas je, da izvedemo komasacijo ozemlja Jugoslavije v Veliko Jugoslavijo od Jadrana do Varne, ki bo z 20 milijoni parov delovnih rok in po Bogu oblagodarjeno zemljo zaželjen in spoštovan član bodoče francosko-nemško-češke - jugoslovenske-poljske zajednice, te vse zdravejše kombinacije, kakor je danes Panevropa in resnične garancije miru in reda v Evropi brez imperialističnih in dinamičnih podvigov, ki danes ogrožajo kontinent.

Iz krogov lesnih trgovcev.

Slovenija je bogata na gozdovih, ki reprezentirajo dobršen del našega nacionalnega kapitala. A ta kapital nam ne prinaša onih obresti, ki bi jih moral v ugodnih in normalnih razmerah prinašati. In vsega tega je krivo samo dejstvo, da se pri nas trgovina z lesom ne razvija direktno s konzumenti, ampak z zavezano roko potom mešetarjev s prekupčevalci, ki nastopajo napram inozemcem kot pravi trgovci in poljubno diktirajo ceno na svetovnem trgu. Na ta način naša trgovina pač ni trgovina, ampak samo nekaka branjarija, ki nas samo moralno in materijalno tlači k tlom in nam ne prinaša vkljub navideznemu ogromnemu prometu vsaj povprečnih koristi.

S pretkano politiko si je znala Italija pridobiti vse države ob Sredozemskem morju in z njimi skleniti prav ugodne trgovinske pogodbe. Zasigurala si je naš lesni trg tako, da danes nastopa pri nas kot edina prekupčevalka. Velikanska množina lesa prihaja v njene luke, odkoder jih prodaja z ogromnim dobičkom drugim državam; Slovenija pa se mora zadovoljiti z neznatnimi odpadki in izgubi na ta način vsako leto težke milijone nacionalne imovine.

In vendar je rešitev vprašanja, kako bi se Slovenija rešila iz krempljev prekupčevalcev, osobito Italije, na vso moč enostavna in popolnoma naravna. Potreba je samo, da se sklenejo ugodne trgovinske pogodbe s posameznimi državami, posebno s Španijo ter Grčijo, kamor roma večina našega lesa skozi italijanske roke. Če sedanja, skrajno kratkovidna in nerazsodna vlada sprejme definitivno nettunske konvencije, bomo prisiljeni, da izvažamo ves les v Reko, ki se bo mogočno dvignila na račun našega Sušaka, čigar najbližja okolica je kakor naiašč ustvarjena za to, da se napravi z malimi stroški za luko, določeno samo za lesni promet. Je to Martinščica, ležeča v neposredni bližini Sušaka; prav lahko se da zvezati s primernim tirom s Sušakom ali pa z Bakrom — zalivom. Na ta način bi lahko pustili Reko popolnoma ob strani in naš les bi šel h konzumentom direktno in brez nevšečnih prekupčevalcev, in Slovenija bi bila na milijonih bogatejša.

Italija pozna dobro pomen tega projekta in vidi veliko gospodarsko opasnost za Reko, ako se realizira projekt z Martinščico. Zato pa nervozno pritiska na našo vlado, naj ratificira nettunske konvencije; kajti z Martinščico se ji izmuzne iz rok vsa naša lesna trgovina in silni dobiček, ki ga je leto za letom prejemala s prekupčevalstvom. Naši gospodarski krogi so še premalo razmišljali o pomenu Martinščice; saj če bi bili, bi bili že davno z vso odločnostjo nastopili in zahtevali realizacijo načrta z Martinščico že iz ekonomskih, če ne iz nacionalnih ozirov.

Da se pa Slovenija popolnoma emancipira od Italije, moramo z vso silo gledati, da dobimo čimprej železnico iz Kočevja in Črnomlja do sušaške proge. Projektirana je že davno in menda tudi že trasirana. Kakor je tudi železnica skrajno potrebna, vendar bi bila za naš lesni eksport brez Martinščice skoro majhnega pomena, ker Sušak zadostuje komaj za Gorski kotar in Liko in bi naš izvoz radi tega sigurno obtičal in padel spet v roke italijanskim prekupčevalcem. Idejo tega za nas velepomembnega lesnega emporija je dobro razumel inž. M. Klodič, ki se je zavzel za Martinščico in jo v svojem načrtu zvezal s Sušakom potom tunela.

Za nas je skrajno važno, da nemudoma rešimo nacionalno premoženje, ki ga predstavljajo naši bogati gozdovi. Pri tem reševanju pa ne smemo imeti nikakih sentimentalnih, tenkočutnih diplomatskih ozirov in političnih samoljubnih spletkarij. Če smo dobri gospodarji, bodimo gospodarji! Skrbimo za svojo hišo, in če smo resni in hočemo biti samostojni, ni treba mešetarjev v našo hišo, posebno ne takih, ki gledajo samo na to, da bi nas upropastili in na naših podrtijah zidali benečanske palače!

Kronika.

Gorica. Sklicujem za torek dne 12. junija ob 20. uri v običajnem lokalu **strogo obvezni sestanek** vsega članstva! Na dnevnem redu je med drugimi točkami tudi odstop dosedanjega in volitev novega vodje, članarina, nastop za Vidov dan, referat o spomenici itd. Odsotnost se bode smatrala kot izstop! **Pridite** vsi in točno. Vodja.

Spominska svečanost za Trboveljske žrtve. V nedeljo dopoldne so se poklonili častilci Trboveljskih žrtev na s cvetjem okrašeni gomili pri Sv. Križu spominu padlih svojih junakov. Poleg članov razpuščene ljubljanske Orjune se je svečanosti udeležilo precej občinstva. Govorniki so se v lepih, jedrnatih besedah spominjali padlih soborcev in s krasnim govorom pokazali na bodočnost, ki nam prinese ono, za kar se borimo z vztrajnim delom. Govor je napravil na vse prisotne najglobiji vtis. Svečanost je bila sicer kratka, a je segla vsakemu v srce. Tudi v Trbovljah se je počastil spomin žrtev. Kako se je počastil, poročamo na drugem mestu in samo pristavljamo, da so se spet izkazali ljudje, ki nimajo prav nič človeškega več na sebi in nimajo spoštovanja niti do grobov in v svoji posurovelosti ne morejo krotiti sovraštva niti do mrtvih!

»SLAVA NEPOZABLJENIM JUNAKOM MUČENIKOM!«

— se je čital napis na žalnem traku trnjevega venca, s katerim so trboveljski »razpuščeni« Orjunaši, toda zavedni nacionalisti ob 4. obletnici »praznika žrtve« okrasili spomenik in počastili spomin svojih padlih apostolov. — Slava Njim! smo ponavljali tudi v srcih nacionalisti tukajšnjega rudarskega revirja, ko smo te dneve, posamezni pasirali mimo spomenika, ki nas spominja, da je na tem mestu zemlja pila mučeniško kri naših bratov-junakov.

V jutranjem mraku 4. obletnice naših žrtev smo obiskali sveto mesto, sveti spomenik, osnažili smo ga od debelega blata, s katerim ga dnevno in nočno obmetuje pocestna klero-komunistična fakinaža iz prevelike pijetete, do svojih že mrtvih nasprotnikov.

Dva dni in dve noči je ostal naš spomenik nedotaknjen, čeravno so mimo njega neprenehoma hodili ter ga ogledavali naši nasprotniki vseh strank in barv, z veseljem smo konstatirali, da je vendar enkrat čut pijetete do mrtvih premagal vse sovraštvo; toda to ni dalo miru hinavsko pobožnemu hujskaču »Slovencu« in je hitro priobčil članek kakršnega je zmožen izmisliti samo »Slovenec«.

»Obletnica 1. junija. — V petek je bila četrta obletnica spopada med Orjunaši in komunisti. Takrat so bile na obeh straneh žrtve. Orjunaši so tistikrat tudi justificirali rudarja Fakina, ki je postal žrtev njihovega fanatizma. Takrat so zapirali delavce kot glavne krivce, Orjunaše pa pustili na svobodi. A danes po štirih letih? Na spomenik padlim trem Orjunašem so v četrtek ponoči neznani ljudje obesili velik trnjev venec. To je žandarmerija dopustila. Ni pa dopustila, da bi kdo izmed delavcev smel pokloniti svojim žrtvam kakšen venec in tudi zbiranje na pokopališču je bilo zabranjeno.«

»Od sobote na nedeljo zjutraj so strgali trnjev venec in še ostala dva venca iznad spomenika padlim trem Orjunašem in jih prenesli na stojnico konjskega mesarja na tržnem prostoru.«

To novico z naslado javlja, zdaj pa nič ne omenja, da so to storili »neznani ljudje«, torej so zvitemu »Slovencu« ti junaki dobro »znani«, iz česar se sklepa, da gotovo pripadajo že zgoraj omenjenemu krogu trboveljske pocestne klerikalne, ali pa komunistične fakinaže, katera je edino zmožna takih dejanj in oskrumbe spomina mrtvih.

Res je tako bilo, od sobote na nedeljo so izginili naši venci, ki so jih ti zlikovci v oceno in sramoto, ne nam, ampak sebi in svojim voditeljem, obesili na stojnico konjskega mesarja na tržnem prostoru. — Komaj na pobudo prvih »Slovenčevih« vrstic, se je tudi komunistična mladina spomnila na svoje žrtve, ter se je šele 3. junija neovirano, demonstrativno zbirala na pokopališču, položila izzivalne vence, tudi pela, v nameravanem razgrajanju, demonstraciji je šele poseglo orožništvo vmes in jo razgnalo.

NAGRADA KULTURNIM DELAVCEM.

Naša literatura, ki je zacvetela ob Kettejevem času tako krasno, da je vsakdo mislil, da se nam bliža zlati vek, propada vedno bolj in bo propadla popolnoma, ker nimamo naraščaja, da bi zamašil vrzel, ki je zazijala po Cankarju, Župančiču, Golarju in Petruški. Bližamo se časom popolnega kulturnega propada, ker nimamo več glasnikov, ki bi nam bili duševni voditelji in v težkih urah prijetni tolažniki. Poezija je zamrla, a narod ni kriv tega, ker je narod za knjigo še vedno tako dovzeten kot nekdaj, krive so razmere, kriv je naš režim, ki nima smisla za lepote duševnega dela in je njemu profana vsakdanjost bog in nebo na svetu. Umetnost umira in z njo umirajo umetniki, ker nimajo nikjer moralne, a še manj materijalne zaslombe — režim jih ubija s svojim prostaškim naziranjem, ker je njemu umetnost in poezija nepotrebna stvar v Jugoslaviji.

Kulturni delavci, naši nekdaj oboževani profesorji, so padli na nivô činovnikov, onih činovnikov, ki slove kot paragrafarji in birokrati — naši profesorji, ki so nam oznanjevali svet duha, ki je visoko nad umazano vsakdanjostjo! Naši profesorji, ki jim v realnem idealizmu ne sega noben naš minister niti do peta, zato pa imajo korajžo, da jih ponižujejo do paragrafarjev in nadutih birokratov. Zato pa jih tudi tako lepo nagrajajo, dasi so v svojem svetem idealizmu vzgojili cele generacije, zato pa tako lepo plačujejo prof. Francu Jeraju v njegovi starosti ogromni trud in napor, da je skoro petdeset let vzgajal slovensko mladino.

Je kronski upokojenec in ima dohodkov tolikd, kot čevljarski vajenec. In je vzgojil generacijo in pol, ne šablonsko, ampak kot sina oče, ki mu je otrokov telesni in duševni napredek nad vse na svetu. Kateri izobraženec ne pozna prof. Jeraja? Vsakega je učil in vsakdo ga nosi v najlepšem kotu srca, tam, kjer imata prostor samo oče in mati. In bridko se mu zdi, ko ga vidi danes. Starček še vedno hodi pokonci kakor nekdanje dni, ponosa mu ni strla nehvaležnost države, ki mu edinemu mora biti hvaležna za vso napredno in narodno trdno izobraženstvo, iz katerega se je porodila svobodna država. Teža let mu je vzela samo vid, kakor da se ga je hotela usmiliti prijazna usoda, da ne gleda črne nehvaležnosti, ki ga z njo obsipajo umazane roke reprezentantov prosvitljene domovine.

Kulturni borec, vzor-vzgojitelj generacije in pol, pa čevljarski vajenec z istim zaslužkom! Gorje ti, domovina, ker ne spoštuješ starosti in njenih svetih zaslug! Četrta božja zapoved je tudi zate uklesana v kamen — ali jo poznaš?

Eden izmed tisočih.

Stokoritarji. V času, ko je padla naša inteligenca globoko pod nivô delavskega proletarijata, in v času, ko je brezposelna po največ prav naša najboljša inteligenca, se razvija umazano koritarstvo vedno bolj. A ni dosti, da se človek krmi pri enem koritu, še s komolci drega okrog sebe, da odrine slabejše in sestradane, ki se love za suhim koščkom kruha po svetu. Koritarji so pa po večini sijajno situirani ljudje, ki bi z odpadki s svojih miz lahko izobiljno redili deset brezposelnih inteligentov. Imajo mastno »glavno« službo, a poleg teh še deset ali več briljantnih sinekur, kjer so pa le peto kolo in jim ni za delo, ampak samo za bele pare. Mesto enega takega koritarja, bi si našlo deset siromašnih inteligentov poštenega dela in poštenega kruha in brezposelnost bi se ublažila in naša nacionalna čast bi se dvignila. Na tisoče je takih stokoritarjev in prav bi bilo, da bi se jih polotil pošteno pošten človek. Za danes registriramo kot ilustracijo samo beograjsko vest, da je postal predsednik beograjske borze zunanji minister dr. Marinković, a podpredsednik bivši finančni minister dr. Stojadinović. Brez komentarja.

Kospite

Vam ni treba imeti nikakih skrbi za perilo, ker

ŽENSKA HVALA

raztaplja nesnago tako, da drugo jutro trebate perilo samo malo kuhati v rastopini, za katero vzamete

Schichtovo Terpentin milo

Železnato vino

lekarnarja **dr. G. Piccoli-ja v Ljubljani**
krepča oslabele, malokrvne, odrasle in otroke.
Naročila točno po povzetju.

Kako propagirajo fašisti svoja zdravilišča. Italijanski listi priobčujejo statistiko o tujskem prometu v Opatiji. Po njihovem računu je prispelo tja v zadnjih dveh tednih nad 1200 tujcev — sami ugledni ljudje iz Srednje Evrope. A dejstvo je, da je v resnici dospelo v Opatijo samo okrog 200 gostov. Fašisti so namreč uvedli novo vrsto štetja, da tako čim efektnejše propagirajo svoje kraje. Štejejo namreč po »zdraviliških dnevih«, tako, da pride vsak gost, ki se mudi dalj časa v zdravilišču, vsak dan kot novo dospel gost v evidenco. Kolikor dni prebiva tam, za toliko oseb je štet. Ta originalni način štetja bi priporočali tudi našemu Bledu, a mislimo, da bi se mu materijalno prav tako obnesel kakor Opatiji. Fašistom pa ni za to, njim zadostuje, če so vsa ta števila v oblakih, samo da plavajo nad njihovo sveto materjo ali pa nad vizijami njihovih prenapetih reporterjev.

Gonilna sila vsega našega delanja in nehanja je neomajna vera v poslanstvo jugoslovenske nacije kot velesile Balkana in predstraže Slovanstva napram Zapadu.

Književnost.

Gustav Strniša, Dedek Jež. Pesmi za mladino. — Znani pesnik Strniša je izdal lepo knjižico za naše male. Pesmice se odlikujejo po krasnem jeziku, pisane so v pravem otroškem tonu in izražajo na poseben način otroško čutenje. Raditega jih bo prebiral vsak otrok z največjem veseljem in jih priporočamo v nakup vsakomur.

Kako pospešuje prometna zveza naš tujski promet.

»Jutrova« št. 118. z dne 20. maja je prinesla kratek informativen članek o pomladnem življenju v naših letoviščih ter o pripravljanju naših dveh letoviških postojank za predstoječo poletno sezono. Kot razveseljivo navaja članek dejstvo, da se je vendarle enkrat v neposredni bližini postaje Dovje otvorila gostilna, ki jo je že leta in leta bridko pogrešal vsak turist in izletnik in ki jo z veliko spretnostjo in z velikim umevanjem za tujski promet upravlja njen lastnik, g. Jesenšek. Članek je pisan z največjo objektivnostjo in brez vsake tendence in se iz njega vidi piščev edini namen, da privabi tekom pomladi čim več izletnikov na Dovje in v Kranjsko goro, za kar bi mu morali obe občini biti samo hvaležni, prometna zveza za tujski promet pa bi mu morala izreči za trud in delo priznanje.

A zgodilo se je tako, kot se more zgoditi le gori nekje v rovtarskih Atenah. Dovška prometna zveza in njen načelnik sta sestavila oster in energičen protest in ga naslovila na javnost. V tem protestu pa odločno zahtevata, da se naj dotični pisec nikar ne meša v njihove razmere, ker mu bo drugače slaba predla. Z drugimi besedami rečeno, občina Dovje-Mojstrana odklanja vsako reklamo zase in prometna zveza prepoveduje vsako kritiko, ker je preslabotna, da bi jo mogla zdržati. Obubožani vasi ne potrebujeta tujcev in jima ni do zaslužka, ker stoji dovška prometna zveza na tako slabih nogah, da jo lahko popihne vsak veter izpod Triglava.

Ta nezmiselni, skrajno smešni protest je narekovala samo zavist in umazana konkurenca — krčmarsko nizka nevoščljivost ga je narekovala. Občina se lahko zahvali svoji prometni zvezi za tako krasno reklamo, imela bo zaradi nje dobičkov in gostov na tisoče. Reklama velikopotezne dovške prometne zveze bo koristila samo tistemu, proti kateremu je bila prav v kršćanskem duhu naperjena — gospodu Jesenšku, ki ima vkljub Zvezi največ smisla za razmah tujskega prometa in se bo radi tega pri njem ustavljal vsak gost z največjim veseljem in z največjo zadovoljnostjo.

Ljubljanski Prometni zvezi pa svetujemo, naj z vso resnostjo in pridnostjo preštudira način in originalnost dovške propagande. Gotovo pride do tistega rezultata, ki ga že dolgo preiskuje — kako bi se z najmanjšimi stroški dejala med svetom propaganda za naše planinske kraje. Dovje ne potrebujejo reklame in morda tudi sosedni kraji ne. Zakaj torej razmetava Ljubljanska prometna zveza tisočake po svetu, ko ji ni treba? Dovje so ji pokazale izhod iz vseh neprilik s svojim originalnim nastopom. Tudi mi imamo za prihodnjo številko pripravljen daljši članek o gorostasnostih, zagrešenih v planinskih krajih na ime našega tujskega prometa. Svet bo gledal, a oni, ki se boji kritike, naj se rajši skrije in naj nikar ne nastopa javno s svojo klavrnostjo!

Mi ne čuvamo naših karabink in bomb zato, da bi z njimi prepričevali o svojih idejah naše politične nasprotnike (najsi vsaj ti tako trdijo), nego za končni obračun z onimi tam preko Snežnika in Javornika.

Tužni glasi.

Iz Krkavca. 21. t. m. je občinski sluga javno razglasil po vasi, da morajo vaščani oddati vse slovenske knjige, spise in slično tekom enega tedna pri občini, odnosno karabinjerjem. Domačini so bili radi tega silno razburjeni, posebno še radi tega, ker je že preteklo nedeljo občinski čuvaj iztrgal v cerkvi neki mladenki slovenski molitvenik iz rok. Splošno vlada v vasi grozen teror. Ljudje niso varni ne ponoči ne podnevi. Fašisti pod vodstvom nekega Deina napadajo ženske in moške, kjer jih le srečajo. Teh gorostasnih razmer se zaveda tudi sam puljski prefekt, toda ne upa se poseči vmes, pač pa je določil za internacijo že tri domačine za slučaj, da bi nastala v vasi le najmanjša reakcija.

Boj proti knezoškofu Sedeju. Po člankih iz včerajšnjega in današnjega Piccola posnemamo:

24. t. m. popoldne na dan proslave vstopa Italije v vojno so se podali goriški bojevniki na Sveto goro, da proslavijo ta dan. Med njimi je bil prefekt, podeštat, pokrajinski tajnik, podpodeštat, pokrajinski komisar in d' Annunzijev sin, ki nosi pompozno ime Mario D' Annunzio, principe di Monte Nevoso. Med pojedino je prišel govor baje tudi na pogreb pred dnevi umrlega župnika Lebana v Kojskem in da je imel pri pogrebu dr. Janko Kralj govor, ki je žalil italijanski čut tako svetega kraja, kjer so oni prelili svojo kri (da so zasužnjili toliko Slovanov. — Naša pripomba). Radi tega je zavladalo med bojevniki hudo razburjenje (morda ga je še vino povečalo!) in so zahtevali od svojih voditeljev zadoščenja. Le s težavo so le-ti preprečili nepremišljeno dejanje.

Vsekakor so se na povratku vsi kamijoni ustavili pred škofijsko palačo in deputacija se je podala h knezonadškofu Sedeju in zahtevala od njega pojasnila in zadoščenja.

Toda po pisanju Piccola se je stvar še bolj komplicirala. Škof Sedej je sicer izjavil, da ne odobrava besede dr. Kralja, da pa ni mogel zatajiti svojega mišljenja in svojega položaja *kot Slovenec*, ki mora zagovarjati svoje rojake. Radi tega je zveza bojevnikov pričela akcijo, da končno reši vprašanje goriške škofije, češ, da ne gre, da bi v italijanskem mestu, ki hrani najvišji spomin na italijanske žrtve, živel škof, ki se smatra za Slovenca in pastirja svojega slovenskega ljudstva.

Beg italijanskega parobroda pred demonstranti. V soboto opoldne je pričakovalo šibeniško prebivalstvo v luki zagrebške železničarje, ki so prišli k njim na binkoštni izlet. Tisti čas se je bližal pristanišču laški parnik »Puglia«, a ko ga je množica zapazila, je pričela burno protestirati: »Če naše »Kosovo« ne sme v Zader, tudi »Puglia« ne sme v Šibenik!« — Tisoč palic in pesti je grozilo prihajajočemu parniku, ki se je bližal počasi in plaho ter je krenil, ko je spoznal, da ljudstvo demonstrira proti njemu, na drugo obal, da tam pristane. Tisočglava množica je planila po ulici na drugo stran, da navali na italijansko ladjo. Policija in žandarmerija je siloma potisnila ljudstvo nazaj in zavzela prostor na obali — zdelo se je, da se prične vsak čas prelivati kri. Padlo je par krogel v morje, kar je laško ladjo tako prestrašilo, da se je hipoma obrnila in s polno paro bežala na odprto morje. — To epizodo iz demonstracij, ki se ponavljajo te dni po vsej državi s silno vehemenco, prinašamo radi tega, da ovržemo jalovo mnenje gotovih ljudi, ki tvezejo, da so vsi ti izgredi samo delo prenapetih omladincev in srboritih nacijonalistov, pa nikakor ne morejo doumeti, da je celokupni narod en sam nacijonalist in bo končno vendarle obračunal z njimi — z janičarji slovenskega naroda.

Akcija za Veliko Jugoslavijo. Pred nekaj dnevi so zbujali veliko pozornost na praških ulicah plakati v jugoslovenskih in bolgarskih narodnih barvah, ki so vabili na koncert, prirejen od naših in bolgarskih omladincev v korist po potresu prizadetim Bolgarom. Praški listi so z velikimi simpatijami pozdravljali te prve znake zbližanja obeh narodov, ki sta edina prava gospodarja na Balkanu. Jugoslovenski in bolgarski omladinci so sestavili skupen odbor, ki bo delal z vsemi močmi za kulturno in politično združenje vseh Jugoslovenov, kar bo rodilo trajen in zanesljiv mir na Balkanu. »Narodni Listi«, organ češke narodne demokratske stranke, poudarjajo, da se v Bolgariji vedno bolj širi slovanski duh in da je blizu čas, ko napoči združenim Jugoslovenom nova doba. Vsa iskrena Evropa pozdravlja te vesele pojave razen Italije, ki vidi dobro, da je blizu konec njene ekspanzije in imperijalizma, zato pa napenja vse sile in podvaja zahrbtne zvijače, da bi v zadnjih trenutkih pograbila to, kar je mogoče. Koliko ji bo uspelo, bo nam pokazala že bližnja bodočnost.

RADIO BLAŽEK BERLIN

aparati in sestavine slovitih nemških tvornic, s katerimi vsak čas lahko poslušate ves svet, so po tvorniških cenah v veliki izbiri v zalogi.

Zahtevajte, da se Vam še danes brezplačno pošlje ilustrovani cenovnik R No 6.

Odplačilo v 4 mesečnih obrokih dovoljeno, ako se ob nakupu plača tretjina zneska v gotovini.

Radioblažek, Beograd, Jakšićeva 11. - Telefon 41-85.

EKSPORTNA HIŠA „LUNA“
Maribor, Aleksandrova cesta 19
trgovina z galanterijo, drobnarijo, nogavicami vseh vrst, pleteninami, vezeninami ter raznimi potrebščinami.
Posebni oddelek za igrače.
Na drobno! Na debelo!

TEODOR KORN preje HENRIK KORN
LJUBLJANA, Poljanska cesta štev. 8.
Krovec, stavbni, galanterijski in okrasni klepar. Instalacija vodovodov. — Naprava strelovodov. — Kopališke in klosetne naprave. — Izdelovanje posode iz pločevine ter litografija. — Ustanovljeno 1852.

Knjigarna, umetnine in muzikalije
Goričar & Leskovšek, Celje
Veletrgovina s papirjem, pisalnimi in risalnimi predmeti. Zaloga vseh tiskovin za urade in privatnike.
Lastna zaloga šolskih zvezkov, risank in risalnih skladov.

Specijalna tovarna strojev za obdelavo lesa
Klein & Stiefel, Fulda
Na velesejmu v Ljubljani
smo razstavili najnovejše in najboljše stroje za obdelavo lesa v polnem obratu.
Novost! Pogon brez jermena!
Obiščite naš prostor
208 Paviljon F
Zastopnik za SHS:
Peter Angelo
Ljubljana, Gledališka ulica 4/I.

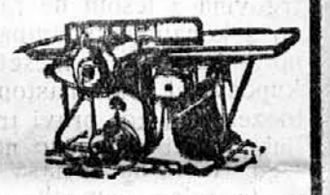

SPOMLADI
naj izgledajo tudi Vaše obleke sveže in kakor nove, zato pustite iste kemično čistiti, barvati, plisirati in likati v tovarni
JOS. REICH, LJUBLJANA
POLJANSKI NASIP 4—6.
Sprejemališče: ŠELENBURGOVA ULICA ŠT. 3
Izvršitev v 24 urah. Postrežba točna. Cene zmerne.

Stroji za obdelavo lesa in kovin
Zastopstvo prvorazrednih nemških, avstrijskih in belgijskih strojnih tovarn
PRVOVRSTNA IZPELJAVA. POPOLNA GARANCIJA.
NIZKE CENE. NAJUGODNEJŠI PLAČILNI POGOJI.
I. Stroji za obdelavo lesa, *direktno spojeni z motorji.* *Univerzalni mizarski stroji* (6 strojev v enem). Stroji za žage in razne lesne industrije. Sušilnice za les.
II. *Orodni stroji vseh vrst* za obdelavo kovin. Stružnice vodilne nemške tovarne stružnic Bernhard Gläss, Chemnitz.
III. *Parni stroji kotli, motorji* vseh vrst in velikosti. Specialne *kurilne naprave za vse vrste kuriva.*
IV. Komisijska prodaja *rabljenih strojev* vseh vrst kotlov, lokomobil, motorjev itd. *Velika izbira!*
ZAHTEVAJTE PROSPEKTE IN PONUDBE!
ING. G. RÖMER
LJUBLJANA, Kongresni trg štev. 8, I.

Damska konfekcija in modni atelje
T. KUNC Ljubljana, Mestni trg 14
naznanja cenj. damam sledeče cene za izdelavo navedenih oblačil:

Za delo od kostuma	od 250 do 300 Din
Za delo od plašča	od 200 do 250 Din
Za delo od jope	od 170 do 200 Din
Za delo od krila	od 70 do 100 Din
Za delo od toalete	od 150 do 200 Din
Za delo od bluze	od 80 do 150 Din

Na razpolago je velika izbira izgotovljenih plaščev, kostumov itd. Vsled lastnega izdelka so cene, ker odpade carina, zaslužek tovarnarja, sigurno za 50% nižje, kar je v prid odjemalcem. Državni namestenci dobijo proti izkazilu na obroke, proti takojšnjemu plačilu po 10% popusta.
Vse delo se izvršuje pod lastnim nadzorstvom in po najmodernejših modelih.

Perilno blago za damske in otroške obleke z znamko
„Indanthren“
obdrži barvo v perilu in na solncu. Dobi se pri
A. & E. Skaberne

Tvrdka
I. C. Mayer, Ljubljana
priporoča svojo veliko zalogo manufakturnega blaga in lepo izbero damskih, moških in otroških čevljev tvrdke F. L. Popper

Učiteljska tiskarna v Ljubljani je najmodernejše urejena ter izvršuje vsa tiskarniška dela od najpriprostejšega do najmodernejšega. - Tiska šolske, mladinske, lepostovne in znanstvene knjige. Ilustrirane knjige v eno- ali večbarvnem tisku. — Brošure v malih in tudi največjih nakladah. Časopise, revije, mlad. liste.

Okusna oprema ilustrir. katalogov, cenikov in reklam. listov. Lastna tvornica šolskih zvezkov.

Šolski zvezki za osnovne in srednje šole
Risanke, dnevniki in beležnice.

Za konzorcij lista »Orjune« odgovarja Rado Prosenc. Tisk Učiteljske tiskarne: zanjo odgovarja France Štrukelj. Ureja in odgovarja Miroslav Matelič.